

ANTI-KORUPCIJSKI PRIRUČNIK

Odašiljača i veza

ODAŠILJAČI I VEZE d.o.o.

UVOD

Pouzdanost, posvećenost, suradnja, iskrenost i sigurnost neke su od najviših vrijednosti Odašiljača i veza. Interni Etički kodeks postavlja visoke etičke zahtjeve u pogledu ponašanja OIV-ovih zaposlenika, provedeni su Antikorupcijski programi, uspostavljeni kanali prijave nepravilnosti i uređene procedure u slučaju sumnje na korupciju.

Ovaj Antikorupcijski priručnik sljedeći je korak, cilj mu je produbiti znanje o pojavnim oblicima korupcije, ojačati osobni integritet OIV-ovih zaposlenika, kulturu progovaranja i povjerenje u kanale prijave te ukloniti svaki strah od osвете, kao dio unaprjeđenja poslovnog integriteta – poštenja u poslovanju.

Ovaj je Priručnik namijenjen svim OIV-ovim zaposlenicima, članovima uprave, nadzornog i revizijskog odbora, društvima kćerima, vanjskim suradnicima, partnerima, kupcima, dobavljačima, a objavljuje se na intranetu i mrežnoj stranici.

OIV ne prihvaća korupciju, inzistira na dosljednoj primjeni Etičkog kodeksa, potiče i promiče etičko postupanje i donošenje odluka u skladu s hrvatskim i europskim propisima te međunarodnim konvencijama i standardima. OIV uspostavlja mehanizme za sprječavanje i uklanjanje uvjeta za pojavu korupcije, neetičke i neprofesionalne prakse pristupom *nulte stope tolerancije na korupciju*.

Ovim se Priručnikom povećava svijest o ranjivosti OIV-a i izloženosti povredama njegovog integriteta, iskazuje podrška Uprave mjerama u svrhu povećanje otpornosti na narušavanje integriteta i ostvarenje etički zdravog radnog okruženja.

Sadržaj

UVOD	1
RAZUMIJEVANJE POJMA KORUPCIJE	4
O VAŽNOSTI BORBE PROTIV KORUPCIJE ZA RH, ANTIKORUPCIJSKA TIJELA & REGULATIVA	6
UTVRĐIVANJE POJAVNIH OBLIKA KORUPCIJE	9
I. Sukob interesa	9
II. Mito	10
III. Nepotizam	11
IV. Kronizam	11
V. Pristranost	11
VI. Iznuda ili iznuđivanje	11
VII. Klijentelizam/pokroviteljstvo	12
VIII. Pronevjera javnih fondova	13
IX. Trgovanje utjecajem	13
X. Zlouporaba i pogodovanje u postupcima nabave	13
XI. Neprikladni darovi i druge vrijednosti, putni troškovi, ugošćivanje i sl.	14
XII. Nezakonito sponzoriranje i donacije	14
UZROCI KORUPCIJE	15
I. Organizacijski faktor - nedostatna regulativa	15
II. Ljudski faktor – nedostatak etike i integriteta	15
III. Ljudski faktor – nedostatak znanja	15
IV. Socijalni faktor – naslijeđe i mentalitet	16
V. Socijalni faktor – strah	16
VI. Uloga poslodavca	16
VII. Uloga zaposlenika	16
PODUZETE ANTIKORUPCIJSKE MJERE, RAZLOZI ZA NASTAVAK I MJESTO ZA NAPREDAK	17
I. Transparentnost	17
II. Komunikacija	17
III. Sukob interesa	17
IV. Povjerljivost i nepristranost	17
V. Integritet i korporativna kultura	17
VI. Kompetentnost	18
VII. Sustav unutarnjih kontrola	18
VIII. Sustav upravljanja rizicima	18

IX.	Kanali prijave	18
X.	Zaštita zviždača.....	18
XI.	Zapošljavanje.....	18
XII.	Antikorupcijska klauzula.....	19
XIII.	Vlada RH, OECD, planovi, strategije	19
XIV.	Uloga poslodavca	19
XV.	Uloga rukovoditelja	19
XVI.	Uloga radnika	19
XVII.	Uloga kontrolnih mehanizama	20
POSLOVNI INTEGRITET, POSLOVNA ETIKA I OHRABRENJE		21

RAZUMIJEVANJE POJMA KORUPCIJE

Jedna od najkraćih i istodobno najopćenitijih te stoga sveobuhvatnih definicija korupcije glasi: *svaki oblik zlouporabe ovlasti radi osobne ili skupne koristi*.

Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta ne daje definiciju korupcije, ali upućuje na konkretna kaznena djela iz Kaznenog zakona, primjerice zlouporabu obavljanja dužnosti, protuzakonito posredovanje, primanje mita, davanje mita, zlouporabu položaja i ovlasti, iznudu, ucjenu, pranje novca, nezakonito pogodovanje, trgovanje utjecajem.

OECD u Smjernicama za borbu protiv korupcije i integritet u poduzećima u državnom vlasništvu iz 2019.¹ o definiciji korupcije kaže: *iako ne postoji međunarodno dogovorena definicija, u svrhu ove Preporuke, korupcija se općenito može shvatiti kao aktivnost koja obuhvaća koruptivne radnje definirane Konvencijom Ujedinjenih naroda protiv korupcije*. Konvencija UN-a pak ne daje definiciju korupcije, ali nabroja i definira pojedine pojavne oblike, pored ostalih: podmićivanje, pronevjeru, protupravno prisvajanje ili drugo preusmjeravanje imovine od strane državnog službenika, trgovanje utjecajem, zlouporabu položaja, nezakonito bogaćenje, pranje imovine ostvarene kaznenim djelom, dakle u pravilu kaznena djela².

Naš Kazneni zakon npr. ne daje definiciju korupcije, ali u jednom kaznenom djelu je spominje i to upravo na način zanimljiv zaposlenicima i poslodavcima i svakome zaduženom za jačanje integriteta:

(1) Tko otkáže ugovor o radu radniku zato što se u dobroj vjeri zbog opravdane sumnje u korupciju obratio ili podnio prijavu nadležnim osobama ili tijelima državne vlasti, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Na ovu ćemo se temu još nekoliko puta vratiti i detaljnije je obraditi te uputiti na već postojeće kanale prijave nepravilnosti i uređenje zaštite zviždača.

Kaznena djela iz UN-ove Konvencije i našeg Kaznenog zakona svakako su najčešće spominjani i vjerojatno najteži oblici korupcije, ali sam pojam korupcije je sigurno širi i uključuje ne samo kršenje pravnih normi, nego i moralnih vrijednosti.

Najčešće se citiraju, na svjetskoj razini, definicije koje su dali Transparency International: *Korupcija je zlouporaba povjerenih ovlasti za privatnu korist* te Joseph S. Nye *Korupcija je devijantno ponašanje djelatnika javne uprave (izabраних или именованих) koje nije u skladu s njihovim zadacima po službenoj dužnosti, a primjenjuje se u cilju stjecanja privatnog bogatstva ili statusa pojedinca, uže obitelji ili povezane grupe ljudi* (Joseph S. Nye, Corruption and Political Development, 1967.)

Međutim, shvaćanje pojma korupcije uvjetovano je često i lokalnim, nacionalnim specifičnostima, a mijenja se tijekom vremena ovisno o društvenom i političkom kontekstu. U RH Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine, dakle aktualni dokument, korupciju određuje kao *zlouporabu moći položaja i ovlasti za privatnu korist*³.

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije daje definicije korupcije i korumpirane osobe⁴. *Korupcija u širem smislu se može definirati kao svako odstupanje od postavljenih normi*

¹ www.oecd.org/corporate/Anti-Corruption-Integrity-Guidelines-for-SOEs.htm

² https://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2005_02_2_8.html

³ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_120_2069.html

⁴ <https://mpudt.gov.hr/korupcija/21510?lang=pt>

odnosno zloupotrebu javnih ili službenih ovlasti s ciljem ostvarivanja osobnih probitaka ili probitaka povezanih osoba, bilo da se radi o javnom ili privatnom sektoru. To je svaki čin kojim se, suprotno javnom interesu, nedvojbeno krše moral i pravne norme te povređuju temelji vladavine prava. Korumpiranom osobom se smatra:

- *svaka službena ili odgovorna osoba koja radi osobne koristi ili koristi skupine kojoj pripada zanemari opći interes koji je dužna štiti obzirom na zakone, položaj i ovlasti koje su joj povjerene*
- *građanin koji nudi ili pristaje na davanje zatraženog mita kako bi korumpirana osoba činjenjem, nečinjenjem ili propuštanjem činjenja pomogla u ostvarivanju koristi za pojedine osobe ili skupine.*

Iako većina definicija uključuje javnost sredstava i ovlasti, korupcija nije ograničena na javni sektor, prisutna je i u privatnom sektoru kao i u većini drugih područja života i djelovanja. Borba protiv korupcije stoga nije ograničena na državne institucije, tijela s javnim ovlastima i javne naručitelje. Ne smijemo se zavarati **javnom** nabavom, **službenom** dužnošću, **javnom** službom. Iako OIV nije javni naručitelj, svaka zabrana koja se odnosi na javne dužnosnike, službenike i namještenike itekako se tiče svih nas.

Definicija po prirodi stvari ne obrađuje posljedice korupcije, a za potpuno razumijevanje pojma korupcije moramo biti svjesni njezinih dugotrajnih i štetnih, čak razornih posljedica.

Gospodarstveniku korupcija donosi nelojalnu konkurenciju. Naručitelju korupcija donosi opremu i građevine slabije kvalitete ili za istu kvalitetu mora platiti više. Zbog korupcije javnost gubi povjerenje u vlast, korupcija doprinosi širenju sumnje u demokratske vrijednosti. Zbog korupcije poslodavac dobiva zaposlenike manjih sposobnosti, gospodarstvenik gubi učinkovitost i poslovni ugled. Dobar glas daleko se čuje, ali gubitak dobrog glasa zbog korupcije, pa čak i sumnje na korupciju, dostiže do svakog poslovnog partnera, kupca, kolege, potencijalnog zaposlenika. Svi zajedno gubimo povjerenje u institucije, sustav. Korupcija ozbiljno narušava djelotvornost organizacije. Kad korupcija postane dio sustava, vrlo ju je teško ukloniti bez urušavanje same organizacije.

Korupcija izravno ugrožava moral i samopoštovanje korumpirane osobe, usmjerava je u pogrešne preokupacije. Stradavaju ne samo pojedinci koji aktivno sudjeluju u korupciji, nego i oni koji su je svjesni, ali ne znaju kako ili nemaju hrabrosti suprotstaviti se. Da, hrabrost je potrebna. Desetljećima smo imali prilike pratiti otkaze zviždačima, međutim i tu ima promjena. Promjene su donijeli ne samo Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, nego i recentna sudska praksa, ne samo EU sudova.

O VAŽNOSTI BORBE PROTIV KORUPCIJE ZA RH, ANTIKORUPCIJSKA TIJELA & REGULATIVA

NPOO (Nacionalni plan oporavka i otpornosti)⁵ riječ *korupcija* (u različitim izvedenicama) spominje čak 240 puta! Ova bi informacija mogla biti dovoljna za razumijevanje važnosti borbe protiv korupcije u Republici Hrvatskoj.

NPOO donesen je na temelju Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost⁶ koja također od država članica očekuje sprječavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevара, korupcije i sukoba interesa te izbjegavanje dvostrukog financiranja u okviru Mehanizma i drugih programa Unije.

Šire i potpunije slike radi, borba protiv korupcije i primjena adekvatnih antikorupcijskih mehanizama u svim strateški prioritetnim sektorima djelovanja sadržane su i u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine⁷.

Borba protiv korupcije jedno je od sedam područja (među njima su još digitalizacija i infrastruktura) koje je utvrdilo Vijeće OECD-a u Planu za proces pristupanja Republike Hrvatske⁸, a poznat nam je status Republike Hrvatske kao kandidata za punopravno članstvo u OECD-u od veljače 2022.

Borbi protiv korupcije posvećen je čitav niz dokumenata:

- Strategija sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine⁹, Vlada RH
- Akcijski plan za razdoblje od 2022. do 2024. godine uz Strategiju sprječavanja korupcije za razdoblje od 2021. do 2030. godine, Ministarstvo pravosuđa i uprave¹⁰
- Antikorupcijski priručnik za državne i lokalne dužnosnike¹¹, Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Ministarstvom financija, Ministarstvom uprave, Povjerenstvom za odlučivanje o sukobu interesa, Uredom Povjerenika za informiranje, Državnom komisijom za kontrolu postupaka javne nabave, Državnim uredom za reviziju, Uredom pučke pravobraniteljice i Državnim izbornim povjerenstvom
- Borba protiv transnacionalnog podmićivanja u Hrvatskoj¹²
- Izvješće o provedbi Akcijskog plana za 2019. i 2020. godinu uz Strategiju suzbijanja korupcije za razdoblje od 2015. do 2020. godine, za 2020.¹³
- Priručnik o borbi protiv korupcije¹⁴, OECD 2016.

⁵<https://planoporavka.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf?vel=13435491>

⁶<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0241&from=HR>

⁷https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

⁸<https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/361076.pdf>

⁹https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_11_120_2069.html

¹⁰<https://mpu.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Antikorupcija/dokumenti/Akcijski%20planovi%20-%20Strategija%202022-2030/Akcijski%20plan%20-%202022-2024.pdf>

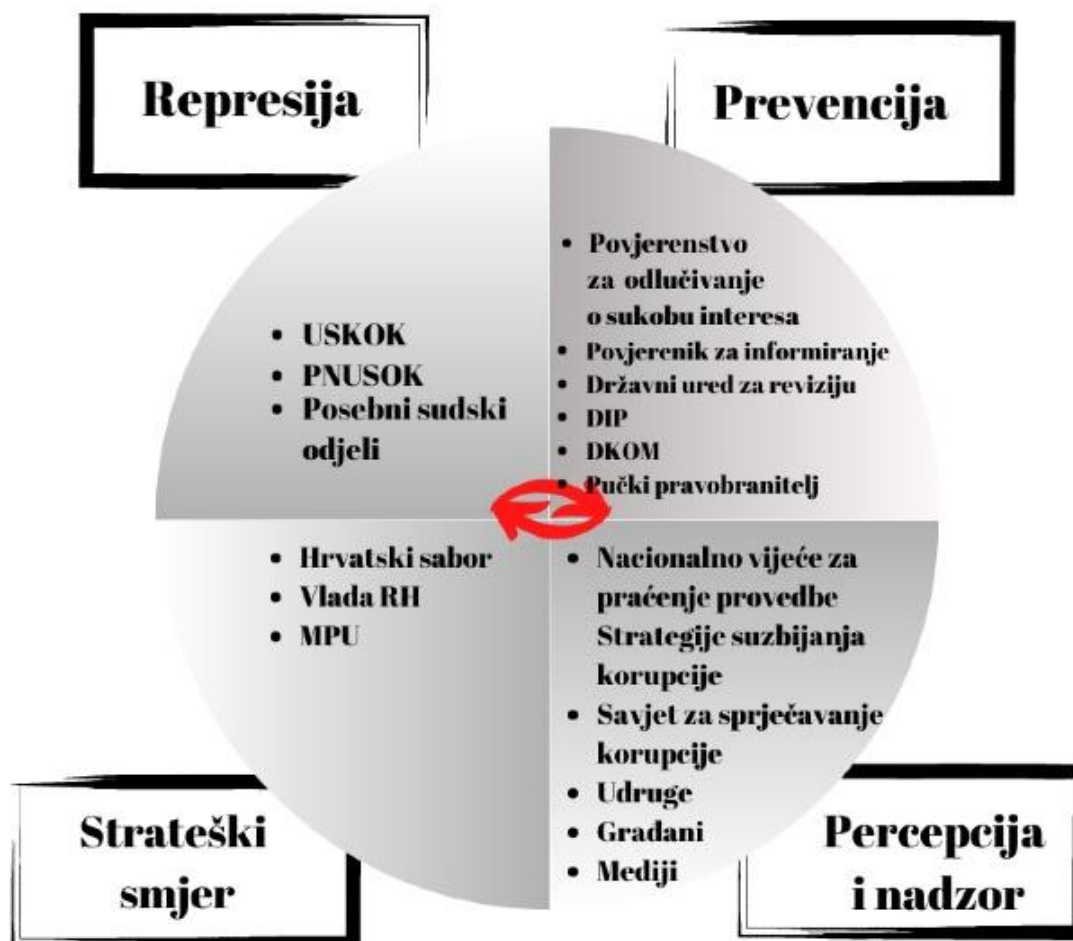
¹¹https://mpudt.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Antikorupcija/Antikorupcijski%20prirucnik%20za%20drzavne%20i%20lokalne%20duznosnike_21.pdf

¹²https://mpu.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Antikorupcija/Report%20Croatia%20HR%2022_05_18.pdf

¹³<https://mpu.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Antikorupcija/dokumenti/Izvješće%20o%20provedbi%20Akcijskog%20plana%20za%202020.%20godinu%20uz%20Strategiju%20suzbijanja%20korupcije%20za%20razdoblje%20od%202015.%20do%202020.%20godine.pdf>

¹⁴<https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/361076.pdf>

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije¹⁵ daje pregled tijela i institucija koja provode antikorupcijsku politiku i njezino učinkovito nadziranje:

Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije pokrenulo je informativno-edukativnu kampanju¹⁶ čiji je cilj podizanje svijesti o štetnosti korupcije i poticanje građana na aktivno sudjelovanje u borbi protiv korupcije.

Prema Transparency International Hrvatska¹⁷ svake godine oko 13 % BDP-a Hrvatske izgubi se kroz korupciju, a što iznosi više od 15 000 kuna po svakom stanovniku.

Dodatak Za one koji žele znati više: EU i međunarodna tijela i sporazumi:

¹⁵ <https://mpudt.gov.hr/istaknute-teme/borba-protiv-korupcije/institucionalni-okvir-u-podrucju-borbe-protiv-korupcije/21525>

¹⁶ <https://mpudt.gov.hr/pokreni-promjenu-prijavi-korupciju/28346?lang=hr>

¹⁷ <https://transparency.hr/hr/novost/korupcija-jedino-funkcionira-borba-protiv-nje-stagnira-1030>

-
- ICC International Chamber of Commerce (ICC Commission on Corporate Responsibility and Anti-corruption, and the Commission on Commercial Law and Practice) ICC ANTI-CORRUPTION CLAUSE, 2012: <https://iccwbo.org/publication/icc-anti-corruption-clause/>
 - <https://www.sabor.hr/hr/radna-tijela/nacionalno-vijece-za-pracenje-provedbe-strategije-suzbijanja-korupcije-10-saziv>
 - <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/zlocini-bez-granica>
 - <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143>

UTVRĐIVANJE POJAVNIH OBLIKA KORUPCIJE

Različiti oblici korupcije spominju se svakodnevno. Iz crne kronike članci o korupciji davno su prešli na naslovnice žutog i ozbiljnog tiska, u najave središnjih informativnih TV emisija, na svim su portalima. Dok je mito toliko često spominjan oblik korupcije da je postao dio izraza „mito i korupcija“, klijentelizam i kronizam su tek u novije vrijeme izdvojeni kao oblici posebno bitni za borbu protiv korupcije.

I. Sukob interesa

OECD sukob interesa definira kao sukob između javne obaveze i privatnog interesa javnog dužnosnika, u kojem privatni interes može štetno utjecati na obavljanje javnih zadataka i obaveza tog dužnosnika. Iz sukoba privatnog i interesa dužnosti koju osoba obavlja mogu proizići svi oblici korupcije pa se postavlja pitanje je li sukob interesa pojavni oblik korupcije ili izvor, predvorje i korijen korupcije. Sukob interesa utječe na nepristranost javnog dužnosnika ili službenika kod obavljanja povjerenih mu ovlasti. Tek ostvarenjem sukoba interesa, odnosno u trenutku kad dužnosnik ili službenik privatni interes pretpostavi općem interesu nastaje neki od pojava oblika korupcije. Ovisno o načinu ostvarenja, osobi u čiju se korist krši javni ili poslovni interes i ostalim okolnostima, možemo govoriti o mitu, nepotizmu, klijentalizmu, kronizmu ili ostalim oblicima korupcije. Veći broj propisa određuje odnose koji pretpostavljaju postojanje sukoba interesa pa ih zabranjuju, ograničavaju ili uvjetuju posebnim dodatnim provjerama i suglasnostima.

Citati:

Primjer iz Zakona o trgovačkim društvima: druga ugovorna strana ili zastupnik po zakonu, zakonski zastupnik, prokurist ili punomoćnik druge ugovorne strane srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do drugog stupnja ili mu je bračni drug, izvanbračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije, ili je posvojitelj ili posvojenik druge ugovorne strane, njezina zastupnika po zakonu, zakonskog zastupnika, prokurista ili punomoćnika¹⁸

„Sukob interesa” znači situacija u kojoj osobni interesi mogu utjecati ili se može smatrati da utječu na nepristrano i objektivno izvršavanje dužnosti i odgovornosti¹⁹

Sukob interesa - situacija u kojoj su privatni interesi dužnosnika/službenika u suprotnosti s javnim interesom ili privatni interes utječe, ili može utjecati, na nepristranost dužnosnika/službenika u obavljanju javne dužnosti²⁰.

Sukob interesa (eng. *conflict of interest*) je situacija u kojoj su privatni interesi dužnosnika u suprotnosti s javnim interesom ili privatni interes dužnosnika utječe, ili može utjecati, na njihovu nepristranost u obavljanju javne dužnosti. Sukob interesa je tzv. „predvorje korupcije”, jer tek „nepovoljan ishod sukoba interesa u kojem dužnosnik svoj privatni

¹⁸ Članak 248.a Zakona o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 152/11. - službeni pročišćeni tekst, 111/12., 125/11., 68/13., 110/15., 40/19., 34/22., 114/22., 18/23., 130/23., 136/24.)

¹⁹ SMJERNICA (EU) 2021/2256 EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE od 2. studenoga 2021. o utvrđivanju načela etičkog okvira jedinstvenog nadzornog mehanizma (ESB/2021/50)

²⁰ Smjernica za izradu strategije integriteta i planova integriteta, Jačanje integriteta javnog sektora CRO INTEGRITY / HR 12 IB OT 01

interes pretpostavi javnom interesu obnašanja svoje dužnosti može značiti jedan od pojavnih oblika korupcije²¹. U ovisnosti o odnosu osobe u sukoba interesa može doći do nepotizma, klijentelizma, kronizma, mita.

Do sukoba interesa može doći kada se privatni interesi pojedinca ili njegovih bliskih srodnika, prijatelja ili poslovnih kontakata ne podudaraju s interesima poduzeća ili organizacije kojoj pripada pojedinac. Takve situacije treba objaviti i, kad god je to moguće, izbjeći zato što mogu utjecati na prosudbu pojedinca pri izvršavanju njegovih dužnosti i odgovornosti. Poduzeća trebaju pomno pratiti i urediti stvarne ili potencijalne sukobe interesa svojih direktora, službenika, zaposlenika i zastupnika ili privid postojanja takvih sukoba te ne smiju iskoristiti tuđe sukobe interesa. Ako se djelatnost ili radno mjesto bivših javnih dužnosnika odnosi neposredno na dužnosti koje su obavljali ili nadzirali tijekom svojeg mandata, oni neće biti zaposleni ili angažirani ni u kojem svojstvu dok ne prođe razumno vrijeme od prestanka njihova mandata. Prema potrebi, poštovat će se ograničenja nametnuta nacionalnim propisima²².

II. Mito

Mito je nepripadna nagrada, novac, dar, povjerljiva informacija, beneficija ili druga imovinska ili neimovinska korist bez obzira na vrijednost koja neprimjereno utječe na odluke dužnosnika, službenika, tijela javnog sektora, a u gospodarskom poslovanju i izvan javnog sektora. Mito je tipičan i vjerojatno najrašireniji oblik korupcije, dio izraza „mito i korupcija“, a simbolično i „plava kuverta“. Kažnjivo je i primanje i davanje mita, nuđenje, obećanje davanja mita, zahtijevanje, prihvaćanje ponude i obećanja mita, a kažnjivo je i posredovanje pri podmićivanju. Osoba koja daje mito time želi postići stjecanje neke prednosti koju inače ne bi uopće imala ili da bi stekla odnosno ubrzala neko pravo koje i inače ima.

Citati:

Podmićivanje je obećanje, ponuda ili davanje bilo koje beneficije koja neprimjereno utječe na ishod odluke javnog službenika²³.

Podmićivanje - obećanje, ponuda ili davanje bilo koje beneficije koja neprimjereno utječe na ishod odluka dužnosnika/službenika. Mito može biti dano dužnosniku/službeniku (izravno) ili preko druge osobe ili subjekta (neizravno). Pod mitom podrazumijevamo novac, povjerljivu informaciju, darove i druge oblike²⁴.

²¹ Priručnik za nastavnike o korupciji

²² Pravila ICC-ja za borbu protiv korupcije, 2011. <https://www.hgk.hr/documents/pravila-icc-ja-za-borbu-protiv-korupcije5bfb110c14d2.pdf>

²³ dr. sc. Marina Funduk i mr. sc. Krševan Antun Dujmović *Priručnik za nastavnike Podrška integriranju kurikuluma o antikorupciji u postojeće nastavne predmete za studente dodiplomskih i poslijediplomskih studija*, Institut za razvoj i međunarodne odnose

²⁴ Smjernice za izradu strategije integriteta i planova integriteta, Jačanje integriteta javnog sektora CRO INTEGRITY / HR 12 IB OT 01,

III. Nepotizam

Nepotizam je također jedan od poznatijih oblika korupcije. Označava pristranost u kojoj se neutemeljena prednost, beneficije, funkcije, poslovi ili druge pogodnosti daju članovima obitelji ili rođacima bez obzira na sposobnosti, pa i unatoč nekompetenciji.

Citati:

Nepotizam je oblik korupcije u kojem se pristrano dodjeljuju poslovi ili beneficije određenim pojedincima bez obzira na sposobnosti. Nepotizam je oblik korupcije u kojem se nepropisno favoriziraju članovi obitelji od strane državnih službenika pri dodjeli društvenih pozicija²⁵.

Nepotizam - pojam koji označava ponašanje pojedinaca, najčešće nositelja političke, ekonomske, vojne ili neke druge moći i utjecaja kojim, zbog svog povlaštenog položaja osigurava beneficije i druge pogodnosti članovima svojih obitelji, rođacima ili bliskim osobama²⁶.

IV. Kronizam

Slično kao kod nepotizma i kod kronizma se radi o davanju neutemeljene prednosti, beneficije, funkcije, poslova ili druge pogodnosti, ali ne članovima obitelji nego prijateljima. Naravno, bez obzira na sposobnosti, pa i unatoč nekompetenciji.

Citati:

Kronizam je oblik korupcije u kojima se pristrano dodjeljuju poslovi ili beneficije određenim pojedincima bez obzira na sposobnosti. Kronizam je oblik korupcije u kojem se nepropisno favoriziraju prijatelji, od strane državnih službenika pri dodjeli društvenih pozicija²⁷.

V. Pristranost

Pristranost je dodjeljivanje poslova, povlaštenog tretmana ili drugih beneficija određenim pojedincima bez obzira na sposobnosti, pa i unatoč nekompetenciji. Ako je riječ o članovima obitelji, onda se radi o nepotizmu, ako je riječ o prijateljima, onda se radi o kronizmu.

VI. Iznuda ili iznuđivanje

Iznudivanje je prijetnja ili zastrašivanje zlouporabom moći koji zbog svog položaja ima javni dužnosnik ili službenik kako bi se drugu osobu prisililo na davanje određene koristi.

Citati:

²⁵ Priručnik za nastavnike o korupciji

²⁶ Smjernice za izradu strategije integriteta i planova integriteta, Jačanje integriteta javnog sektora CRO
INTEGRITY / HR 12 IB OT 01

²⁷ Priručnik za nastavnike o korupciji

Iznuđivanje - nezakonito i namjerno dobivanje neke prednosti, materijalne ili nematerijalne od druge osobe ili subjekta, tako da se nameće nezakonit pritisak u obliku prijetnji ili zastrašivanja da bi se osobu ili subjekta prisililo na pružanje određenih beneficija. Ova prisila može sadržavati fizičku povredu, nasilje ili prepreku, a može uključivati i opasnost da treća strana bude ugrožena²⁸.

Iznuda (eng. *extortion*) je oblik korupcije u kojem „javni službenik prijeti uporabom (ili zlouporabom) državne moći da bi naveo na plaćanje mita u zamjenu za legitimnu ili nelegitimnu uslugu“¹⁹. Iznuda je nezakonito i namjerno dobivanje neke prednosti, materijalne ili nematerijalne, od druge osobe ili subjekta, tako da joj se nameće nezakonit pritisak u obliku prijetnji ili zastrašivanja da bi ju se prisililo da pruži određene koristi. Ova prisila može sadržavati fizičku povredu, nasilje ili prepreku, a može čak uključivati i opasnost da treća strana bude ugrožena²⁹.

VII. Klijentelizam/pokroviteljstvo

Pokrovitelj, patron ili zaštitnik, u zamjenu za uglavnom političku potporu ili lojalnost osigurava svom štićeniku, klijentu ili protažeu zaštitu, protekciju, sigurnost, radno mjesto (često i fiktivno), poziciju u društvu.

Citati:

Klijentelizam (eng. *clientelism*) je oblik korupcije koji dolazi od latinske riječi *cliens*, koja označava građanina pod zaštitom političkog pokrovitelja. Klijentelizam je „odnos između pokrovitelja i klijenta u kojem se politička podrška (u glasovima, prisustvovanjima na skupovima, novcu) zamjenjuje za privilegiran pristup javnim dobrima. „Pokrovitelj osigurava sigurnost radnog mjesta, političku protekciju te pruža oslonac u neočekivanim uvjetima potrebe u zamjenu za lojalnost, izraženu kroz osobnu posvećenost prema pokrovitelju, u radu, političkoj podršci te ideološkom savezništvu³⁰.

Fina mreža interesnih sfera, međusobne ovisnosti i zaštite³¹.

Pokroviteljstvo (engl. *patronage*) je „poseban oblik političke korupcije, u kojoj patronus, pokrovitelj ili zaštitnik podržava svoje „klijente“ ili „protaze“ i daje im određene pozicije u društvu ... u odnosu prema njihovoj odanosti stranci ili stranačkom vodstvu, neovisno o njihovim stvarnim sposobnostima i često unatoč njihovoj nekompetenciji³².

Oni su neformalni odnosi uzajamne i obostrano korisne razmjene usluga između dvaju subjekata na temelju instrumentalnog prijateljstva, nejednakosti, razlike u moći i kontrola resursa u kojoj postoje pokrovitelj i klijent: pokrovitelj pruža materijalna dobra, zaštitu i pristup različitim resursima, a klijent nudi u zamjenu osobne usluge, odanost, političku potporu i glasove³³.

²⁸ Smjernice za izradu strategije integriteta i planova integriteta, Jačanje integriteta javnog sektora CRO INTEGRITY / HR 12 IB OT 01

²⁹ Priručnik za nastavnike o korupciji

³⁰ Priručnik za nastavnike o korupciji

³¹ Dalibor Goleš, Biz.Pro: <https://www.bizpro.hr/klijentelizam/>

³² Priručnik za nastavnike o korupciji

³³ <https://hr.economy-pedia.com/11040542-clientelism>, Jorge Mario Audelo

VIII. Pronevjera javnih fondova

Pronevjera je oblik korupcije kod kojeg osoba kojoj su povjerene javne ovlasti ili upravljanje sredstvima, umjesto za opću korist, te ovlasti i sredstva prisvaja i koristi za sebe ili druge osobe.

Citati:

Pronevjera - krađa sredstava od strane osobe kojoj su povjerene ovlasti i kontrola nad tim sredstvima³⁴

Pronevjera javnih fondova (eng. *embezzlement*) je oblik korupcije u kojem se događa krađa sredstava (javnih resursa) institucije od strane javnih službenika zaposlenih u toj instituciji. Označava situaciju kada zaposlenik kojem su povjerene ovlasti i kontrola nad tim sredstvima, krade te resurse kojima bi, u ime države, trebao upravljati za opću korist³⁵.

IX. Trgovanje utjecajem

Trgovanje utjecajem je iskorištavanje službenog ili društvenog položaja, poznanstava kako bi se osigurale usluge ili povlastice za nekoga drugog. Usluge se mogu sastojati u obavljanju službenih radnji koje se ne bi smjele obaviti ili radnji koje bi se ionako morale obaviti. Osoba koja trguje svojim utjecajem ne sudjeluje u obavljanju službenog dijela postupka pa je ovo često najneuhvatljiviji oblik korupcije, često dodatno prikriven razmjenom usluga s drugom, također utjecajnom osobom.

Citati:

Trgovina utjecajem (eng. influence *peddling*) je „najneuhvatljiviji“ oblik korupcijske transakcije. Trgovina utjecajem je „ilegalna praksa kojom se koristi nečiji utjecaj u vladi ili u javnim poslovima, ili se koriste veze sa članovima vlade kako bi se priskrbile usluge ili povlašteni tretman za nekoga drugog, tko obično nije povezan sa konačnom isplatom, odnosno sa materijalnom kompenzacijom“³⁶

Tko iskorištavanjem svoga službenog ili društvenog položaja ili utjecaja posreduje da se obavi službena ili druga radnja koja se ne bi smjela obaviti ili da se ne obavi službena ili druga radnja koja bi se morala obaviti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina³⁷.

X. Zlouporaba i pogodovanje u postupcima nabave

Kazneni zakon opisuje pogodovanje kao prilagođavanje uvjeta javne nabave ili sklapanje ugovora s ponuditeljem čija je ponuda u suprotnosti s uvjetima iz dokumentacije za nadmetanje, ali spektar djelovanja može biti bitno širi te obuhvaća isključivanje kvalificiranih ponuditelja, davanje informacija o ponudi kako bi se ciljanom ponuditelju pomoglo da stekne prednost, ili cjepljanje predmeta nabave ispod praga javne nabave. Zabranjeni dogovori ponuditelja nisu ograničeni isključivo na javnu nabavu

³⁴ Smjernica za izradu strategije integriteta i planova integriteta, Jačanje integriteta javnog sektora CRO INTEGRITY / HR 12 IB OT 01

³⁵ Priručnik za nastavnike o korupciji

³⁶ Priručnik za nastavnike o korupciji

³⁷ Trgovanje utjecajem, članak 295. Kaznenog zakona ("Narodne novine" 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23., 36/24., 136/25.)

ili nabavu pravnih osoba u vlasništvu Republike Hrvatske. Sporazumi tržišnih konkurenata o uvjetima javljanja na natječeaje predstavljaju kartel i najozbiljnije kršenje tržišnog natjecanja.

Namještanje ponude (način na koji se natjecatelji unaprijed dogovore tko će dati pobjedničku ponudu za ugovor koji propušta konkurentski postupak nadmetanja (i učinkovito podiže cijenu) ili različiti oblici tajnog dogovora između izvođača i javnih službenika odgovornih za nabave, kao što su: zlouporaba naloga za promjenu (izvođač daje vrlo nisku ponudu kako bi dobio ugovor, znajući da će dužnosnici odmah nakon toga odobriti nalog za promjenu kako bi se povećala cijena omogućavajući izvođaču da povрати svoju dobit i financira mito);

Citati:

Bid rigging je jedan od najtežih oblika narušavanja tržišnog natjecanja. Postoje različiti oblici *bid rigginga*. Najpoznatiji je oblik rotacija ponuditelja, vrlo česta u tenderima vezanim uz velike građevinske radove. Riječ je o prethodnom sporazumu između konkurenata kojim oni unaprijed dogovaraju redoslijed kojim će se javljati na javne natječeaje i uvjete (prvenstveno cijene) koje će nuditi naručiteljima. Stoga takav sporazum ima sve značajke kartela, koji isključuje tržišno natjecanje i time onemogućuje postizanje svrhe javnog natječaja³⁸.

Nezakonito pogodovanje: „Tko u postupku javne nabave stavi ponudu utemeljenu na zabranjenom dogovoru između gospodarskih subjekata koji ima za cilj da naručitelj prihvati određenu ponudu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina“³⁹.

XI. Neprikladni darovi i druge vrijednosti, putni troškovi, ugošćivanje i sl.

Nuđenje i primanje darova i gostoprimstva raširena je poslovna praksa. Međutim, kada postaje pretjerano ili raskošno, ili se nudi u krivo vrijeme ili s ciljem, darovi i gostoprimstvo mogu prijeći granicu prihvatljive prakse i postati nezakonito podmićivanje.

XII. Nezakonito sponzoriranje i donacije

Sponzoriranje i donacije u pravilu su legalne i legitimne aktivnosti jer se u pravilu provode u korist socijalnih, kulturnih, umjetničkih, sportskih ili sličnih organizacija. Jednako kao darovi, ako se daju u krivo vrijeme ili s ciljem, sponzorstva i donacije mogu prijeći granicu poželjne prakse i postati nezakonito podmićivanje. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti provjeri zahtjevatelja i osoba koje stoje iza njih kako se, u najboljoj namjeri, ne bi sudjelovalo u pranju novca ili financiranje terorizma. Vlada RH regulirala je ovo područje u pogledu donacija i sponzorstava udrugama Uredbom o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge⁴⁰.

³⁸ Smjernice o provedbi procjene koruptivnog rizika, Jačanje integriteta javnog sektora, CRO INTEGRITY / HR 12 IB OT 01

³⁹ Čl. 254. Kaznenog zakona ("Narodne novine" 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23., 36/24.)

⁴⁰ "Narodne novine" br. 26/15., 37/21.

UZROCI KORUPCIJE

Za potpuno razumijevanje korupcije kao pojave i određivanje učinkovitih mjera za njezino suzbijanje moramo sagledati sve okolnosti koje omogućavaju koruptivno ponašanje, koje potiču ili pridonose održavanju korupcije. Što se dogodi pristojnom i lijepo odgojenom čovjeku, vrijednom radniku, priznatom stručnjaku da poklekne i u jednom trenutku postane korumpiran, neetičan? Jedno je sigurno, korupcija će se vrlo vjerojatno pojaviti tamo gdje se ukaže povoljna prilika: gdje nema profesionalnog integriteta ni osobne etike, institucionalnog i regulatornog okvira, kontrola, odgovornosti ni sankcija. Korupcija će se prije ostvariti tamo gdje „svi to rade“, u sredini u kojoj se na mito gleda kao narodni običaj, dio mentaliteta, stvar kulturalno i povijesno određenu, u organizaciji u kojoj se dobro osmišljena pravila doživljavaju pukom formom. Prilika, motiv i izgovor čine trokut u kojem se javlja korupcija⁴¹.

I. Organizacijski faktor - nedostatna regulativa

Organizacije u kojima nema jasnih poslovnih procesa i internih pravila ponašanja posebno su podložne korupciji.

Unutarnje slabosti svake organizacije koje pospješuju korupciju su izostanak ili nedovoljno upravljanje rizicima korupcije, izostanak kontrola, nedovoljna transparentnost, nejasni ili *pro forma* kanali za prijavu nepravilnosti, izostanak reakcije na prijavu nepravilnosti i disciplinskih mjera u slučaju kršenja propisa, izostanak popravničkih mjera.

Nepostojanje jasnih uputa o kanalima i osobama kojima se treba obratiti i zatražiti savjet u problematičnim situacijama u pravilu su riješena recentnim zakonskim odredbama o zaštiti zviždača, ako je nakon provedbe svih dosadašnjih Antikorupcijskih programa ostalo nejasno kojoj se točno osobi javiti, onoj za nepravilnosti, povjereniku za etiku, povjerenicima za zaštitu dostojanstva, službeniku za zaštitu osobnih podataka ili povjerljivim osobama za unutarnje prijavljivanje nepravilnosti.

II. Ljudski faktor – nedostatak etike i integriteta

Korupcija se na kraju uvijek svodi na čovjeka, neki će reći. Uvijek je čovjek taj koji će podleći pritisku ili iskušenju, koji nema razvijen osobnu etiku ili integritet ili je povodljiv. Moralni status i vrijednosni sustav osobe svakako utječe na vjerojatnost pojave korupcije, a ako zanemarimo one uistinu korumpirane pojedince, većina radnika će sudjelovati u nedopuštenim poslovima pod utjecajem okoline. Na organizaciji je odgovornost prepoznati rizične poslove i okolnosti, uspostaviti kulturu progovaranja, zaštititi i ohrabriti kolebljive, nagraditi one koji su spremni otkriti nepravilnosti, i što je posebno bitno, sankcionirati svaki otkriveni slučaj korupcije.

III. Ljudski faktor – nedostatak znanja

Nedostatak znanja kao koruptivni rizik očituje se dvojako: kao nepoznavanje antikorupcijskog sustava, kanala prijave, ali i kao nedostatak profesionalnosti zbog čega je osoba izloženija korupcijskom riziku i podložnija utjecajima i pritiscima. Zbog toga je od osobite važnosti već kod prvih kontakata s novim

⁴¹ <https://mpudt.gov.hr/uzroci-korupcije/21515>

zaposlenicima upoznati ih s Etičkim kodeksom, pravilima ponašanja, kanalima prijava nepravilnosti i mogućnosti dobivanja dodatnih informacija i uputa za postupanje u dvojbenim situacijama. Edukacija o etici i kanalima borbe protiv korupcije treba biti konstantna, a svi dokumenti antikorupcijskog značaja trebaju se redovito preispitivati i nadograđivati.

Jednak značaj za borbu protiv korupcije ima profesionalno utemeljen odabir kandidata kroz testiranje stručnog znanja i psihologijsko testiranje te trajno stručno usavršavanje.

IV. Socijalni faktor – naslijeđe i mentalitet

Činjenica je da postoje sredine u kojima se s većom osudom gleda na zviždače nego na korupciju. Negativan stav prema zviždačima u široj društvenoj sredini otežava otkrivanje slučajeva korupcije, obeshrabruje i najmoralnije radnike za prijavu nepravilnosti. Nedostatak povjerenja u kanale prijave i uvjerenje da prijava ne bi imala učinka glavni su razlozi zbog kojih se sumnja na korupciju ne prijavljuje. U takvim je sredinama još veća odgovornost poslodavca stvoriti i neprekidno promovirati kulturu progovaranja.

V. Socijalni faktor – strah

Statistički, najmanje stope korupcije bilježe se u zemljama s najvišim dohotkom, s najmanjom nezaposlenošću te najvišim indeksom sreće i životnog zadovoljstva. Loša ekonomska situacija i gospodarska kriza plodno su tlo za pojavu korupcije jer produbljuju strah od osвете, strah za radno mjesto i dodatno izlažu zaposlenike utjecajima i pritiscima. Poslodavac uspostavljanjem sustava prijavljivanja nepravilnosti i povjerenika za etiku ohrabruje radnike na prijavu svakog neetičnog postupanja, prema njemu osobno ili prema saznanjima iz radnog okruženja.

VI. Uloga poslodavca

Ispravno prepoznavanje i vrjednovanje uzroka korupcije ključan je korak za prevenciju neetičnog ponašanja i stvaranje organizacijske kulture koja potiče etičko ponašanje i poštovanje zakona.

VII. Uloga zaposlenika

Ni jedan uzrok korupcije nije izgovor! Odgovornost je svih nas zaposlenika OIV-a uvijek, u svakoj situaciji postupiti etično: odbiti mito, prijaviti pritisak, prijaviti korupciju, pitati za savjet u slučaju dvojbe, tražiti pomoć, progovoriti.

PODUZETE ANTIKORUPCIJSKE MJERE, RAZLOZI ZA NASTAVAK I MJESTO ZA NAPREDAK

OIV je kao trgovačko društvo čiji je jedini osnivač Republika Hrvatska proveo sve dosadašnje antikorupcijske programe Vlade HR. Pojedinačne mjere, neovisno o isteku posljednjeg Akcijskog plana za provedbu AKP-a, nastavljamo provoditi i dalje. Dio provedenih mjera postao je ili je dodatno razrađen kao zakonska obveza.

I. Transparentnost

Pristup informacijama provodi se objavama na mrežnoj stranici OIV-a (nabave, natječaji za zapošljavanje, kalendar važnih događanja, donacije i sponzorstva i sl.), dostavom izvješća i planova mjerodavnim ministarstvima, objavama internih dokumenata na intranetu, komunikacijom s medijima te aktivnostima službenika za informiranje. Transparentniji postupci daju manje prilika pa nas izlažu manjem riziku od korupcije.

II. Komunikacija

Intranet kao sredstvo interne komunikacije uspostavljen je prije čitavog niza godina, a novijim unaprjeđenjima unaprijeđena je interna komunikacija i informiranost o svim bitnim događanjima. Ipak, najveći je iskorak OIVin u tiskanom i elektroničkom izdanju. Dan strategije i planova, Dan OIV-a, Advent, OIV Obiteljski dan najznačajniji su dio formalnih i neformalnih kanala interne komunikacije: upoznavanja s poslovanjem i međusobnog upoznavanja zaposlenika. Efikasna interna i vanjska komunikacija i koordinacija od vitalnog je značaja za uspješan timski rad kako bi sve uključene strane imale i održale istu razinu razumijevanja. Jasno i nedvosmisleno komuniciranje vrijednosti, ciljeva i politika, uključujući važnost osobnog i organizacijskog integriteta i etike,

III. Sukob interesa

Sukob privatnog i javnog interesa temelj je svake korupcije i stoga vjerojatno najširim spektrom zakona regulirana tema. OIV-ov Etički kodeks određuje da poslovne odluke i aktivnosti zaposlenika ne smiju biti motivirane osobnim razlozima ili odnosima. Odnosi s postojećim ili potencijalnim kupcima, dobavljačima i drugim radnicima ne smiju utjecati na neovisno i ispravno odlučivanje u ime OIV-a i u njegovu korist. Svatko se od nas može naći u sukobu interesa, ta situacija nije niti može biti zabranjena, ali ne mora rezultirati korupcijom ako postupimo na ispravan način. Svaki stvarni ili potencijalni sukob interesa potrebno je deklarirati, prijaviti rukovoditelju te se izuzeti od daljnjeg postupanja.

IV. Povjerljivost i nepristranost

Izjava o povjerljivosti i nepristranosti naslijeđe je Antikorupcijskog programa, a, pored zaposlenika na radnim mjestima osobito izloženima riziku od korupcije, obveza davanja takve izjave proširuje se na sve zaposlenike kako bi se dodatno osvijestila nužnost potpuno neovisnog i nepristranog postupanja jednako prema svima, u skladu s propisima, etičkim načelima i internim pravilima, bez pogodovanja i bilo kakvih koruptivnih radnja.

V. Integritet i korporativna kultura

Zahtjev za potpisivanjem izjave o integritetu za dobavljače tek je manji korak u provedbi AKP-a koji nastavljamo provoditi. Važniji je za sve nas razvoj korporativne kulture u kojoj su posvećenost,

suradnja, iskrenost i sigurnost vrijednosti koje pokreću sve. Svi zaposlenici zajedno s Upravom odgovorni su za promicanje tih temeljnih vrijednosti kroz svakodnevno poslovanje te stvaranje okruženja u kojem se potiču i cijene iznimni rezultati, poštenje i etičnost.

VI. Kompetentnost

Uvođenje obvezne specijalizirane edukacije zaposlenika kako bi se izgradila etička kompetentnost. Potrebno je osobe dodatno educirati iz područja etike, pristupa informacijama, financijskog upravljanja, unutarnjeg nadzora i kontrole, javne nabave, zaštite zviždača te ekološke (*Environmental*), društveno odgovorne (*Social*) i korporativno upravljačke (*Governance*) aspekte poslovanja (ESG).

VII. Sustav unutarnjih kontrola

Sustav unutarnjih kontrola u OIV-u uspostavljen je u fazama. Revizijski odbor i osobe za nepravilnosti imamo više od deset godina, slijedilo je uspostavljanje sustava upravljanja rizicima, dok je sustav zaokružen imenovanjima unutarnje revizorice i osobe zadužene za usklađenost poslovanja.

VIII. Sustav upravljanja rizicima

Sustav upravljanja rizicima također se uvodi u fazama. Od imenovanja koordinатора za rizike 2017. uspostavljeni su strateški i operativni rizici, rizici zaštite rizici informacijske sigurnosti i rizici osobnih podataka. Redovito (polugodišnje) procjenjuje se učinak svake pojedine mjere. Neadekvatne (neučinkovite) mjere zamjenjuju se novima i/ili se uvode nove mjere kako bi se rizik umanjio ili u cijelosti eliminirao.

IX. Kanali prijave

Povjerljiva osoba za unutarnje prijavljivanje nepravilnosti, povjerenik za etiku, osoba za nepravilnosti, povjerenici za zaštitu dostojanstva, službenik za zaštitu osobnih podataka, svatko u svom području, kanali su prijave, kolege kojima se svatko od nas OIV-ovih zaposlenika i drugih osoba unutar radnog okruženja može obratiti, osobno, pisanom prijavom, pa i anonimnom prijavom putem sandučića. Kontakt podaci svih kanala prijave dostupni su na intranetu i vanjskoj mrežnoj stranici.

X. Zaštita zviždača

Bez potpune zaštite osoba koje prijavljuju korupciju iluzorno bi bilo očekivati uspostavu kulture progovaranja. Svaka razumna sumnja na korupciju treba se prijaviti, ispitati, a prijavitelja zaštititi od moguće osвете. Interni Pravilnik usklađen je s aktualnim Zakonom o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, daje dobar temelj i uputu zaposlenicima kako postupati.

XI. Zapošljavanje

Ispitivanje integriteta kandidata u sklopu psihologijskog testiranja kod zapošljavanja obuhvaćeno je primjenom testa ličnosti koji mjeri 5 dimenzija ličnosti, koje omogućuju utvrditi je li kandidat spreman iznijeti svoje stavove, propitkivati svoja i tuđa uvjerenja, kao i njegov odnos prema poslu. Test mjeri i razvijenost empatije - odnosno sposobnosti da osoba brine o drugima i pomaže im, a moguće je dobiti informacije o iskrenosti kandidata te povjerenja prema drugima.

Pitanja koja se odnose na integritet planirana su kao sastavni dio razgovora s kandidatima prilikom zapošljavanja.

XII. Antikorupcijska klauzula

Ugovori koje sklapa OIV, neovisno o tome radi li se o prodajnim, nabavnim, ugovorima o poslovnoj suradnji ili drugom obliku sporazuma, obavezno sadrže antikorupcijsku klauzulu kojom ugovorne strane potvrđuju predanost antikorupciji te potvrđuju da će u ugovora u cijelosti se pridržavati svih mjerodavnih propisa, mjera i najviših standarda koji se odnose na suzbijanje korupcije, sukoba interesa i gospodarskog kriminala, na integritet i usklađenost poslovanja, ljudska prava, zaštitu okoliša, održivi razvoj, zaštitu tržišnog natjecanja, sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma te na općeprihvaćena načela etičkog postupanja.

XIII. Vlada RH, OECD, planovi, strategije

Svi nacionalni planovi i strategije, sve međunarodne organizacije, uključujući aktualno pristupanje OECD-u i unaprjeđenje korporativnog upravljanja trgovačkim društvima u vlasništvu Republike Hrvatske naglašavaju važnost borbe protiv korupcije, značaj jačanja integriteta i usklađenosti. U pravilu se predviđaju mjere u istim područjima: transparentnost, komunikacija, sukob interesa, povjerljivost i nepristranost, integritet i korporativna kultura, kompetentnost, sustav kontrola, sustav upravljanja rizicima, prijava nepravilnosti i zaštita prijavitelja.

XIV. Uloga poslodavca

Podizati ljestvicu, neprekidno postavljati nova, viša očekivanja ključ su uspjeha. Samo na taj način može se uspostaviti najviše standarde etike i integriteta, osigurati upravljanje i nadzor nad provedbom antikorupcijskih pravila prema najboljoj praksi te tako stvoriti radno okruženje u kojem se korupcija ne može dogoditi. Iskreno sagledavanje područja posebno izloženih korupciji i iskrena podrška kanalima prijave nepravilnosti nezaobilazni su uvjeti za uspostavu kulture progovaranja. Transparentnošću poslovanja Uprava jamči odgovornost prema osnivaču, a poticanjem antikorupcijskih politika i programa dokazuje odgovornost prema OIV-u i čvrstu odlučnost ostvarenja misije, vizije i temeljnih vrijednosti.

Uprava je svjesna da će rizici korupcije, ako se njima ne upravlja, prije ili kasnije za OIV rezultirati teško nadoknadivim gubitcima.

Ispravno prepoznavanje i vrjednovanje uzroka korupcije ključan je korak za prevenciju neetičnog ponašanja i stvaranje organizacijske kulture koja potiče etičko ponašanje i poštivanje zakona.

XV. Uloga rukovoditelja

Iskreno i realno suočavanje s OIV-ovim ranjivostima u procesima i organizacijskim jedinicama kojima rukovode prvi je korak u učinkovitom upravljanju koruptivnim rizicima. Rukovoditelji trebaju motivirati i inspirirati zaposlenike da rade ispravne stvari. Svaki rukovoditelj treba predvoditi svojim primjerom, nagraditi integritet, ohrabriti etičko donošenje odluka, stvarati otvorenu radnu sredinu u kojoj se članovi tima bez straha izražavaju mišljenje, spriječiti osvetu protiv onih koji prijave problem, tražiti pomoć u rješavanju problema kad se oni pojave.

XVI. Uloga radnika

Odgovornost je svih nas zaposlenika OIV-a uvijek, u svakoj situaciji postupiti etično: odbiti mito, prijaviti pritisak, prijaviti korupciju, pitati za savjet u slučaju dvojbe, tražiti pomoć, progovoriti.

XVII. Uloga kontrolnih mehanizama

Unutarnja revizija, osoba za nepravilnosti i funkcija praćenja usklađenosti poslovanja obavljaju svoje funkcije kao dio sustava unutarnjih kontrola, u svrhu uspješnog upravljanja i ostvarenja ciljeva OIV-a, dok su Nadzorni i Revizijski odbor OIV-ovi organi sa zadaćama definiranima sustavom korporativnog upravljanja. Nalazi kontrolnih mehanizama jedan su od temelja uspostave korektivnih mjera, odgovora OIV-a na slučajeve odstupanja od etičkih standarda i politike jačanja integriteta.

POSLOVNI INTEGRITET, POSLOVNA ETIKA I OHRABRENJE

Osoba s integritetom je dosljedna, cjelovita, iskrena, sposobna oduprijeti se pritisku, nije povodljiva, spremna je uvijek iznijeti svoj stav i kad je u manjini, odgovorna je i postupa u skladu sa svojim uvjerenjima. Poslovni integritet podrazumijeva također odgovornost, poštenje, iskrenost te transparentnost, profesionalnost, usklađenost i etiku.

Etičkim kodeksom utvrđene su osnovne vrijednosti, zahtjevi i smjernice ponašanja u pogledu odnosa prema radu, suradnicima, poslovnim partnerima te prema javnosti.

Poslovni integritet i poslovna etika za nas nisu floskula, ukras ili forma. Uprava OIV-a potiče kulturu integriteta stvaranjem radnog okruženja u kojemu se može otvoreno raspravljati o etičkim dilemama i pitanjima koja se tiču narušavanja integriteta. Uprava OIV-a potiče otvoreni dijalog, bez straha od osвете, izolacija, ismijavanja. Kultura etike i integriteta temelj je za izgradnju poželjnog radnog okruženja.

Rukovoditelji u OIV-u moraju znati slušati, a zaposlenici znati prepoznati dvojbene situacije te znati kako postupiti.

Ovaj Priručnik doprinos je Uprave OIV-a uspostavi najviših standarda etike, unaprjeđenju i promicanju poslovnog integriteta te nedvosmislena podrška izgradnji sustava usklađenosti.